

روش تحقیق در ادبیات و علوم انسانی

تألیف:

سارا مهدیخانی

(مدرس دانشگاه)

پدیدآورنده : مهدیخانی، سارا، ۱۳۵۶ -
 عنوان : روش تحقیق در علوم انسانی
 تکرار نام پدیدآورنده : سارا مهدیخانی
 مشخصات نشر : اراک، نوای دانش، ۱۳۹۰
 مشخصات ظاهری : ۱۵۲ ص.
 بهاء : ۳۵۰۰۰ ریال: ISBN:978-964-8949-37-7
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
 موضوع : علوم انسانی - تحقیق - روش‌شناسی
 موضوع : علوم انسانی - روش‌شناسی
 موضوع : تحقیق - روش‌شناسی
 رده کنگره : ۹۰۱۳۰ ر ۹ م ۱۸۶ / AZ
 رده دیویی : ۰۰۱/۱
 شماره کتابخانه ملی : ۲۱۵/۴۶۵

روش تحقیق در ادبیات و علوم انسانی

تألیف: سارا مهدیخانی

ویراستار ادبی: دکتر شاهرخ حکمت

ویراستار علمی: دکتر علیرضا مهدیخانی

ناشر: نوای دانش

صفحه‌آرایی: مؤسسه تحریرخانه اراک (سالی) ۲۲۱۵۳۳۲

لیتوگرافی: ترام اسکتر

نوبت و سال چاپ: اول / ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۳۵۰۰ تومان

شابک: ۷-۳۷-۸۹۴۹-۹۶۴-۹۷۸

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۱
فصل اول: کلیات.....	۵
تعریف‌های تحقیق.....	۷
مشخصات، هدف، فایده و اهمیت تحقیق.....	۸
پیشینه مطالعاتی.....	۱۰
منابع موضوع.....	۱۱
پیشگفتار، چکیده و طرح تحلیلی.....	۱۲
تحلیل محتوا.....	۱۵
فرضیه و ملاکهای تدوین آن.....	۱۸
بیان مسأله و ویژگیهای آن.....	۱۹
طرح تحقیق.....	۲۰
اعتبار و فن تحقیق.....	۲۱
روش تحقیق.....	۲۳
ویژگیهای پژوهشگر.....	۲۷

۲۹	فصل دوم: روش‌شناسی تحقیق
۳۱	انواع رویکردها
۳۳	فیش‌برداری
۳۴	انواع تحقیق با توجه به اهداف آن
۳۹	انواع روش‌های تحقیق یا شیوه‌های گردآوری اطلاعات
۴۳	شیوه‌سندنویسی
۴۹	شیوه‌های ارجاع‌دادن سند
۵۳	فصل سوم: روش شناخت و پژوهش
۵۵	انگیزه‌ها و پالایش‌ها
۵۶	برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی پژوهش
۵۹	روش انتقالی در پژوهش
۶۲	خصوصیات ضروری برای پژوهش
۶۵	ویژگی‌ها و قواعد تحقیق علمی
۷۱	پیش‌نیازهای تحقیق علمی
۷۳	مفهوم تحقیق علمی
۷۵	اصول روش علمی تحقیق
۷۷	فرایند تحقیق علمی
۷۹	فصل چهارم: نظام‌سازی تحقیق
۸۱	چگونگی تنظیم نوشته تحقیقی
۸۲	چگونگی نوشتن منابع و مآخذ تحقیق
۸۷	فصل پنجم: پدیده‌های مورد مطالعه
۸۷	متغیرها
۹۰	ضمائم

فهرست‌ها	۹۲
کتابنامه	۹۲
مقیاس‌ها	۹۴
شاخص‌ها و مراحل شاخص‌سازی	۹۶
برگه‌دان‌ها و طرز استفاده از آنها	۹۸
فصل ششم: اصول تألیف و تحقیق مستقل	۱۰۱
مطالعه و مرحله یادداشت‌برداری	۱۰۴
طبقه‌بندی یادداشت‌ها	۱۰۶
بهره‌برداری و تنظیم مطالب	۱۰۷
فواید پانویسی	۱۰۸
تحقیقات استدلالی و تطبیقی	۱۰۹
انتقاد	۱۰۹
فصل هفتم: جنبه‌های پژوهش‌های ادبی	۱۱۱
نکاتی درباره روش تحقیق در متون نظم	۱۱۴
شرح‌نویسی بر متون نظم و نثر فارسی	۱۱۵
لزوم تجدید نظر در تحقیقات ادبی	۱۱۷
مروری بر ادبیات موضوعی	۱۲۰
مطالعات و انواع پژوهش‌های ادبی	۱۲۰
مطالعه ادبیات و سوابق مسأله تحقیق	۱۲۴
فواید خاص تحقیقات ادبی	۱۲۶
دستور زبان نگارش تحقیق	۱۲۶
فصل هشتم: منابع و مأخذ	۱۳۱

پیشگفتار

بدون شک یکی از اهداف مهم آموزش عالی، پرورش پژوهشگر و ایجاد زمینه برای گسترش تحقیق می‌باشد. مسلماً جوامع بشری برای افزایش توان علمی و روش‌های رسیدن به آن راه‌های متعددی را پیموده و شیوه‌های گوناگونی را به کار بسته‌اند. بر این اساس، تحصیلات دانشگاهی دارای اهداف فراوانی است که یکی از آنها یادگیری مفاهیم و موضوعات مربوط به هر رشته‌ی دانشگاهی و انتقال دانش و معرفت از نسلی به نسل دیگر، همگامی با پیشرفت علمی و رشد و بالندگی همه جانبه‌ی دانش‌پژوهان و محققان برای پذیرش مسئولیت در آینده است. با این وصف، این پرسش مطرح است که آیا بدون روش و ابزار درست تحقیق می‌توان به این اهداف رسید؟ قطعاً پاسخ منفی است. امروزه روش‌های تدریس و تحصیل، پا به پای تحول علوم، دگرگونی‌های چشمگیری حاصل کرده است. روش تحقیق درست عبارتست از: دقت، نظم و ترتیب، اتخاذ روش منطقی، نقل عقاید موافق و مخالف، ارائه مدرک و مأخذ، تشریح کامل موضوع، به دور از احساسات و پیش‌داوری. بدیهی است

طرز استفاده از منابع و مآخذ و نحوه بهره‌برداری از کتابخانه و نحوه ارزیابی مدارک و استنادهای علمی، عمق و وسعت پژوهش را افزایش می‌دهد.

پیش‌نویس و صورت اولیه این کتاب در نتیجه تدریس درس روش تحقیق و مآخذشناسی در دو نیمسال متوالی در دانشگاه حاصل گردیده است لیکن پیشنهاد تبدیل پیش‌نویس به تألیف را اخوی بزرگوارم دکتر علیرضا مهدیحانی (عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی) که خود ید طولایی در امر تحقیق و تألیف خصوصاً کتب دانشگاهی دارند به بنده دادند، مضاف بر آنکه در تمامی مراحل شکل‌گیری و به ثمر نشستن این اثر همواره مرایار و یاور بودند.

در خاتمه بر خود واجب می‌دانم که به مصداق حدیث شریفه «مَنْ لَمْ يَشْكُرْ الْمَخْلُوقَ، لَمْ يَشْكُرْ الْخَالِقَ» از کلیه همکاران، دانشجویان و اساتیدی که هر یک به نحوی از انحاء مرا در مراحل تایپ، ویراستاری، چاپ و انتشار این کتاب مدد رساندند تشکر و قدردانی نمایم.

اندیشمند گرامی و استاد ارجمند جناب آقای دکتر شاهرخ حکمت (عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی اراک) بر این حقیر منت نهاده و زحمت ویراستاری ادبی کتاب را بر عهده گرفتند. شایسته است که مراتب تشکر و قدردانی بنده را پذیرا باشند.

همچنین در طی مراحل تحصیل علم و دانش اساتید بسیاری همواره راهنما و مشوق این حقیر بودند که بجاست بدینوسیله از یکایک آنان

قدردانی به عمل آید. اساتید بزرگواری همچون دکتر میرجلال‌الدین کزازی (استاد بازنشسته دانشگاه علامه طباطبائی)، دکتر موسی احمدیان (عضو هیأت علمی دانشگاه اراک)، دکتر محسن ذوالفقاری (عضو هیأت علمی دانشگاه اراک)، دکتر محمدرضا قاری (عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی اراک)، دکتر علی سرور یعقوبی (عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی اراک)، دکتر محمدرضا زمان‌احمدی (عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی اراک) و دکتر محسن ایزدیار (عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی اراک) که هر یک با جرعه‌ای از دانش بیکران خود مرا سیراب کردند کمال تشکر را دارم.

سهم مادر بزرگواریم نیز به‌شمار نشستن این اثر بیش از دیگران است چرا که او علاوه بر وظیفه مادری در نبود پدر و مراحل سخت زندگی مرا پشتیبان بودند، ضمن آنکه در مرحله‌ای از مراحل تحصیلی خود افتخار شاگردی و حضور در کلاس درس او را تجربه کرده‌ام لذا در برابر مقام والای او سر تعظیم فرود می‌آورم و همواره خود را از سر زحماتش می‌دانم.

از برادر گرامی جناب آقای مهندس امیدرضا سالی مدیر مؤسسه تحریرخانه اراک که در حرف‌نگاری و صفحه‌آرایی کتاب زحمات بسیاری را متحمل شدند بی‌نهایت سپاسگزارم.

مؤلف خود بر کاستی‌های موجود در کتاب واقف است و هیچگونه ادعایی مبنی بر مصونیت از اشتباه را ندارد بلکه مسئولیت اشتباهات و

کاستی‌ها را قبلاً می‌پذیرد و کسانی که ایرادات احتمالی را متذکر می‌شوند این حقیر را وامدار خود ساخته‌اند. زحمات این پژوهنده نو پا را تنها حمایت، دلگرمی و گذشت بلند نظران جبران می‌کند. امید است نوشتار حاضر که در زمینه‌ی روش تحقیق در ادبیات و علوم انسانی فراهم آمده است؛ در کاهش مشکلات آموزشی دانشجویان و عموم علاقه‌مندان مدد رسان باشد.

سارا مهدیخانی

تابستان ۱۳۹۰ خورشیدی - اراک